

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET

természettudományi szakosztályának közleményei

DR. SZÁDECZKY GYULA
szakosztályi elnök.

SZERKESZTIK :
1932.

DR. BALOGH ERNŐ
szakosztályi titkár.

Udvarhely vármegye iszapforrásai.

Irta : Bányai János.

A természeti kincsekben gazdag Székelyföld sok minden adottsága között már régóta feltűntek azok az iszapturásos helyek, melyeket általában „Selymék“ elnevezése alatt ismertek s mély, feneketlennek gondolt iszapos tócsáknak tartotta a lakosság. Hogy a nép előtt már jóval az irodalomban emlegetett időket megelőzően ismertek voltak e helyek, azt annak lehet tulajdonítani, hogy a belőlük kifolyó sós víz által oda-csált legelésző állatok a vigyázatlan örökös miatt gyakran odafulladtak. Ezért legtöbbször kénytelenek voltak vesszőkerítéssel védeni vagy pedig tüskés, száraz ágak bedobásával megközelíthetlenné tenni e mély iszapos helyeket.

Iszapos fortyogókat (Schlammvulcane, sárokádók) említ már *Kövári L.* is az Erdély statisztikája (1847) c. munkájában (Torja, Hatolyka, Oroszfalva, Málnás, valamennyi Háromszék vármegyében!) Legnagyobb szerűnek tartja azonban a kovásznai Pokolsárt! Véletlenül olyan példákat említ, amelyek az erdélyi sósmedence jellegzetes iszapos helyeivel egyáltalán nem hasonlíthatók össze. Ugyanis az egy Pokolsárnál tényleg iszapos, hammas kinézésű a víz a széndiokszidtól feltúrt kárpáti homokkő zóna agyagos rétegeinek feláztatása miatt, de a többi helyeken inkább csak az erősen bugyborékoló ásványvizet figyelhette meg, mert azokon a helyeken iszapos zavarodású vizekről szó sem lehetett.

Orbán Balázs a Székelyföldet bejáró útjában a sok minden adat közt felemlíti az akkor ismert iszapforrásokat is! Csodálatos, hogy a többi akkori kutató az egy *Bielzen* kívül semmi figyelmet nem szentel e pontok részletes felkutatásának. Végre 1910 után, amikor az erdélyi medencében megindultak a részletes gázkutatások, akkor veszik észre, hogy a metángázos vonulatok ismertető adatainak az egyikét a földgázát kibugyborékolató iszapforrások képezik.

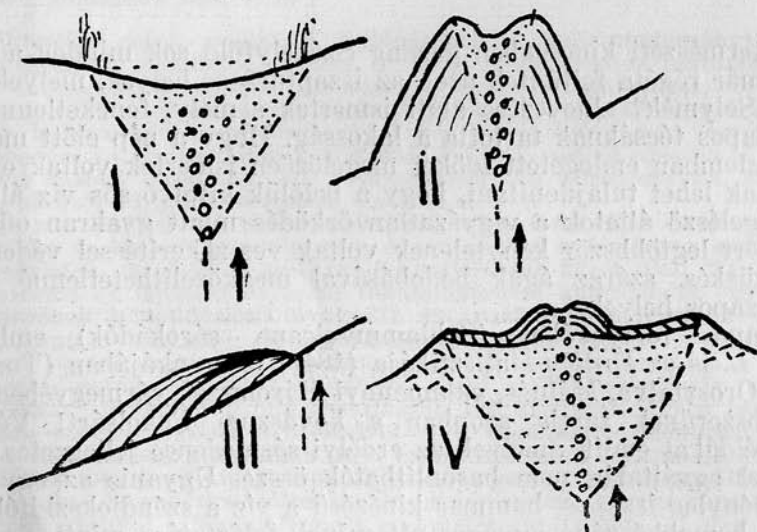
Ettől az időtől kezdődik e források fontosságának az értékelése s az erdélyi medence rengeteg helyéről lesznek ismeretesek az irodalomban eddig nem emlegetett érdekes földtani jelenségek.

Általánosan megfigyelt tény, hogy szinte szabályszerűen a földgáz sós vonulatnak a kísérői s mint valami patológikus jelenségek, úgy jelennek meg ekémaszerűen a föld arculatán.

Az erdélyi medence keleti felében, főként Udvarhely megyében tett

megfigyeléseim alapján azt tapasztaltam, hogy az iszapforrások okául csak a földgázat tekinthetjük (ezt támogatják a regáti petróleum-zónában tett megfigyeléseim is!!) Olyan nemű iszapforrás, amelyet Wachner említ (Geograph. Zeitschrift XXI. 1915. 48. l.), semmi közük a fortyogó, iszapvulkán néven emlegetett iszapos forrásokhoz. Azok az esős időkben beálló csúszásokkal kapcsolatos iszapforrások csak s így tisztán felszíni képződmények, míg az igazi iszapforrások gyökerét mélyebben kell keresnünk.

Igen érdekes, hogy ezek a mély iszapos helyek a jellemző közös tulajdonságaik dacára is, külső kiképződésű formájuk után négy csoportba oszthatók. (I. rajz.)

1. kép. Az iszapforrások kifejlődési formái. I. Selymék. (Kissoly-
mos). II. Boglya (Szentmihály). III. Bogárhátas (Dungófürdő).
IV. Fehérszék (Fiatfalva).

I. *Feneketlen iszapos gödör* típust általában a Székelyföldön „Selymék”-nek nevezik. Jellemző kifejlődését Kissolymos-Szimoşul Mic község keleti szélén a pontusi agyagos márgákban találjuk. A kb. 5 m. átmérőjű híg iszapos tócsa tele van dobálva ágakkal. E formának a kifejlődését a felszínre szívárgó kevés víz okozza, amely véletlenül a kilépése helyét a csúszásokkal keletkező kis hepe-hupás hely mélyedésében találta el. A földgázzal felhajtott víz mennyisége soha sem akkorra, hogy a peremet túllépesse s így az állandóan higan folyó iszap homorú felszínt formál.

II. Az előbbinek az ellentéte az u. n. „Boglya” típus, amely a lapos felszínre állandóan folyó iszapos víz lassú lerakódásának az eredménye. A kifolyó anyag sohasem oly bőséges, hogy egy irányban gyorsan leszaladó árat képezhessen s ezért az évezredek építőmunkája alatt a ki-

ömlési helye körül rakódik le s így a forrás száját állandóan emelve a lakosságnak is feltűnő megkeményedő iszapgolyát hoz létre. Ha az iszapos víz higabb, akkor laposabb, (Erdőszentgyörgy-Sângeorgiul de Pădure, Szejke, Székelyudvarhely-Odorheiu mellett!), míg ha sűrűbb, akkor kisebb átmérőjű, de magasabb dombot hoz létre (Szentmihály-Mihăileni).

III. *Bogárhátú* dombos lerakódású típus a meszes vizek mésztufa lerakódásaihoz hasonlóan jön létre. A domboldalon, a hajlott felszínre kilépő iszapos víz ugyanis lefolyik a domboldalon s ott egy-egy eliptikus folt alakjában rakja le a magával hozott anyagot. E lerakódások legszebb típusául példa gyanánt a Homoródkarácsonfalva-Crăciunel melletti Dungó-fürdői domb említhető, ahol a tiszta szürke iszapos rétegek közt mésztufás betelepülések is találhatók. Hasonlók ehhez, csak

2. kép. *Fehérszék* nevű hely az iszapforrásokkal Fiafalva község határában. I—VI iszapforrások. P- pontusi agyagmárgás rétegek.

nem ily nagy méretűek a „*Szapulj Kati*“ nevű helyen levő, Székelyudvarhely mellett és a Homoródszentpál-Sânpaul közelében levő is!

IV. Legérdekesebb kifejlődési formát Fiafalva-Filiaş község nyugati határrészeiben találjuk, amelyet, mint azt már *Orbán Balázs* is említi, a lakosság már ősidők óta „*Fehérszék*“ néven ismer. Ez a típus felel meg legjobban a régebbi irodalomban annyira használatos, de téves iszapvulkán elnevezésnek! Valóságos miniatűrjei a kirobbantott „*Maar*“ típusnak. De tényleg ilyenformán is keletkeztek. Az eliszapolódott útja miatt ugyanis a felgyült metángáz robbantja ki a mintegy 10 m. átmérőjű s 1 m. magas sánckört. A tölesért kitöltő iszap lassanként a felszínen egy himbálódzó borszerű kérget huz s a közepén kiömlő iszap pedig a gázfolyások miatt egy miniatűr krátert alkot. Az egésznek olyan a képe, mint egy madártávlatból nézett Vezuv-típusú vulkánnak, ahol a körülvevő Somma-szerű sáncon belül van a vulkánikus kup elhelyezve. (2. kép.)

A többé-kevésbé állandóan fortyogó iszappon kívül a szárazabb időszakokban nagymérvű beszáradás idején jellemző e helyeknek feltűnő fehér foltja. Ugyanis a felszínre kiömlő hammaslészerű iszap kiszáradva majdnem megfehéredik és csillog a kimosott muszkovit pikellyektől. A fehérséget fokozza még a kivirágzó só is, amely a sós zónában majdnem tiszta konyhasóból áll, de pl. a pontusi agyagos márgák területén főképpen szulfátokból áll. A márgák ugyanis tele vannak markazit koncentrációkkal s ezeknek a bomlása folytán különböző szulfátok állanak elő. A könnyebben oldódó sók a felszínre lépnek ki, míg a gipsz a rétegek közé beszivárogva kristályosodik ki. A koncentrációnak a helyén az apró, alig borsó nagyságú limonit vasrozdás golyócskái maradnak csak.

Ami az iszapforrásoknak a földgázás antiklinálisokhoz való viszonyát illeti, azt az udvarhelymegyei megfigyeléseim szerint a következőkben foglalhatom össze. A székelykereszturi és székelyudvarhelyi boltzatokat leszámítva, a többi esetben mindenütt szinklinálisokban fordulnak elő s így jelenlétük lehet földgázjelző, de biztos tektonikai következtetéseket nem lehet levonni a jelenlétükből.

Az iszapforrások lelőhelyeinek részletes leírása.

Székelyudvarhely-Odorheiu.

A város határában két helyen található iszapturó hely. Az egyik a közismert Szejkefürdő, az *Orbán Balázs* kedvenc „Gastein“-a. (3. kép.) A most *Bokor Károly* tulajdonában levő erősen záptojásszagú (COS) fürdő és a tőle északra fekvő Ugron-féle petróleumos ivó borvíz kútja közt egy tözegezes rét terül el, amelynek az országúthoz közel eső részén egy begyepesedett iszapdomb van. (Valószínűen ez lesz a Phleps által említett hatalmas iszapforrás, mely szerinte a fürdőtől délre fordul elő. l. Bericht. Nagyszeben. 1910. 21. l.). Két kisebb iszapturásos domb van a melegfürdőtől északra.

A borvízhez bevezető szekérúttól északra, az út melletti borvízkút irányában az országút alatt egy mély iszapos gödör volt, amelyet nem régen lecsapoltak s így igyekeztek kiszáritani, mert azelőtt a legelésző állatokra állandó veszélyt jelentett.

Ezek az iszapforrások az állandóan nedves területen fekszenek s az őket körülvevő tözegezes terület tulajdonkép, mint a gyógyforrások (fürdő és ivókút) víztartója játszik szerepet. Ezt legjobban bizonyítja az a tény, hogy amikor 1928-ban a borvíz tulajdonosa a kellemetlen locsós területet le akarta csapoltatni, az árkolással a kút vizének a szintje rögtön lejjebb szállott, úgy hogy kénytelen volt az árkok betömésével az eredeti helyzetet visszaállítani.

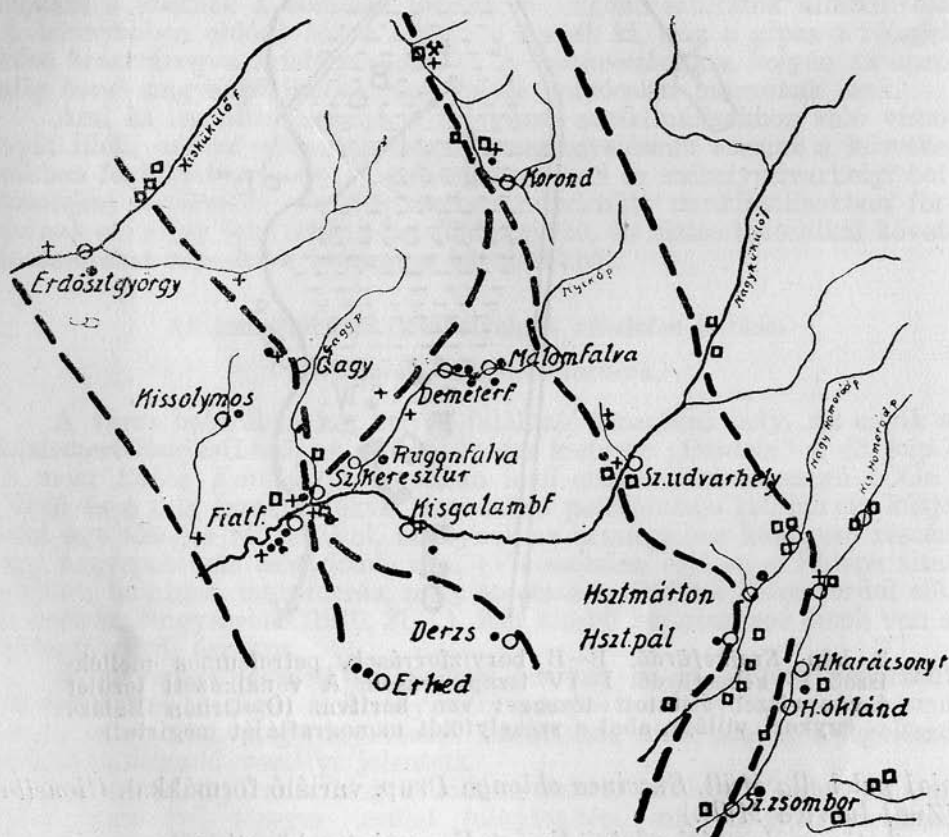
Ez a hely, amióta az erdélyi bitumenek dolga szóba került, állandóan, mint a petróleumra leggyanusabb terület szerepelt. Érdekes, hogy az egybehangzó vélemény dacára is, még a mai napig sem került sor arra, hogy legalább egy próbafúrással eldőljön e függő kérdés dolga.

Az iszapforrásokat körülvevő tözegezes terület karakterét az anyaközet nagy mész és magnézium tartalma adja meg. A lóp szelvénye a

A szárított anyag fűtőképessége 4921.1 kaloria, ami tüzegeknél szokatlan nagyoknak látszik!!

A felső részén iszapaturásokkal jellemzett érdekes kis tözeges terület alsó részén — kb. ép az iszapforrások irányában — két ellentétes természetű ásványvizes forrás található. A déli sarokban egy záptojászagú kénes és sóstípusú roppant nagy vízbőségű forrás, amelyet fellemelegítve kádfürdőkben használnak fel. A vízszíne a kiváló kéntől opá-

4. kép. Udvarhely megye iszapforrásainak térképe. Az iszapforrások helyét a fekete pontok jelzik. A kereszttel megjelölt helyeken metános gámomlések s a négyszögekkel jelzett helyeken különálló sóforrások vannak. A vastag szakgatott vonalak az eddig kinyomozott antiklinálisok irányát jelzik. Csak az iszapforrásos községek nevei vannak a térképre beírva.

lizáló szürkés és a felszíne az itt kiömlő kevert gázaktól állandóan lobog. A kiömlő gázak eredetileg, metánt és szénokszisulfidot (COS) tartalmaznak, mint azt először Lengyel B. kimutatta. Azonban az utóbbi a levegőn megbomolva széndioxidá és kénhidrogénné alakul át. E forrás természetével ellentétben az Ugron-féle borvízkutat a közismert petró-

leumszag s a dús kalcium, magnezium tartalom jellemzi. A forrásokban feltörő gázakból a kénvegyületek hiányoznak. Csak metánt és széndioxidot tartalmaznak.

A két víz különböző tulajdonságát a következő összehasonlító elemzési táblázat teszi feltűnőbbé:

Egy liter vízben van.

Dr. Crassy V. 1926. — Dr. Solymossy L. 1887.

	Kénesfürdő	Borvízkút
Cl — — — — —	2.2028 g.	0.48774 g.
SO ₄ — — — — —	0.0192 „	— „
CO ₃ — — — — —	0.3960 „	1.797437 „
J. — — — — —	0.0001 „	— „
B ₂ O ₃ — — — — —	0.0024 „	— „
Si O ₂ — — — — —	0.0144 „	0.005874 „
Ca — — — — —	0.2926 „	0.503927 „
Mg — — — — —	0.0486 „	0.177844 „
K — — — — —	0.0160 „	0.009645 „
Li — — — — —	0.0021 „	— „
Na — — — — —	1.2974 „	0.043125 „
Fe — — — — —	0.0005 „	0.004837 „
Összesen — —	4.2921 g.	2.591463 g.

A kiömlő gázokban van:

H ₂ S — — — — —	0.0027 g.	— g.
CO ₂ — — — — —	1.0960 „	0.933169 „
CH ₄ — — — — —	— „	0.038000 „

A *Crassu V.*-féle elemzéssel szemben *dr. Lengyel Béla* már 1880-ban kimutatta, hogy a fürdő vízében szénnoxiszulfid van (1 literben 0.00096 g!) s az elszálló gázak 18.2% széndioxidot és 81.8% metán-gázat (CH₄) tartalmaznak.

Az elemzési adatok összevetéséből kitűnik, hogy a petróleum-vidékek jellemző ásványvíz és gázkeverék típusával van itt dolgunk, mely az antiklinális bubokban fellépő sajátos fizikai erőhatások miatt különült el annyira egymástól már aránylag ilyen kis távolságon is!!

Az iszapforrásoknak egy másik érdekes csoportját a szombatfalvi részen, a Farcád felé vivő út és a Fehér patak közti részen *Simó János* csüre mögött találjuk meg. Egy meglehetősen erős vízbőségű gyengén sós ízű s metánt bugyborékkoltató 10 m. atm. boglya típus működik itt, melynek fehéresen lerakódó iszapjától kaphatta e határrész a „Fehérvíz düllő” nevet. Fölötte egy pár lépésnyire közvetlen a csűr közelében egy másik elgyepesedő iszapturás van. A lakosság megfigyelése szerint az iszapfolyás eredetileg lejjebb volt s az most mind feljebb és feljebb vándorol!! A domb oldalán az iszapforrások fölött egy É-D. irányban elhúzó ingoványos, mocsaras rét terül el. Alatta pedig K-i irányban 20°

alatt dülő szarmata konglomerátok bújnak ki lent a Fehér-patakban szarmata faunával. E lelőhelyet *Vitalis I.* fedezte fel, de részletesebben begyűjtött innen *Hoffer A.*, majd magam is. (*Cardium laticulcatum* Münst. *Potamides mitralis* Eichw. *Cerithium nodosoplicatum* Hörn. *Ervilia podolica* Eichw. *Trochus cf. pictus* Eichw.)

A nép e feltűnő állandó iszapfolyásokat „Szapulj Kati“-nak nevezi s keletkezésüket egy érdekes mondával hozza kapcsolatba, illetve magyarázza. Réges-régen e helyen falu volt, amelynek a lakószíne „Úrszíne változás“ napján templomba készültek. Az ájtatos hívőket nagyon megbotránkoztatja, hogy az egyik asszony e nagy ünnepnap is mosásba kezdett. Amikor őt ezért megszólították, nagy hetykén azt a választ adta, hogy:

„Az Úr változzon színibe
Csak az én szapulóm csorogjon izibe.“

Erre az istentelen beszédre elsülyedt az egész hely s csak a most is állandóan folyó, szapuló hammas lé mutatja a község egykori helyét. Érdekes, hogy a hagyomány szerint az arrafelé járók „Szapulj Kati! Szapulj!“ biztatására állítólag erősebb az iszapnak a kiömlése, de Úrszíne változása napján a legerősebb (ebben az időtájban esősebb szokott lenni az idő!!)

Amíg a szejkei iszapforrások a szarmata rétegeket a felszínre hozó antiklinális búbjában fekszenek, addig a „Szapulj Kati“-nál levők a Budvár felé terjedő pontusi agyagos márgákon keresztül jönnek a felszínre.

Már a patakban feltárt szarmata konglomerátok alatt az *Ugron*-féle téglavető agyagos márgái foglalnak helyet, melyben csak nagy nehezen lehetett egy pár *Ervilia podolica* töredéket feltalálni két vékony andezit-tufa réteg kíséretében (1—1 mm. vastagok s egymástól 1 cm. távolságra fekszenek!)

Érdekes adatát képezik e sós búbnak a szombatfalvi temető keleti oldalán, a *Barabás*-féle szántón megtalált 1 m. vastag dacittufának eltemetett rétege, melynek régen a felszínre kilépő részletét az asztalosok horzsakő helyett használták el. Ezzel a rétegsor a székelykeresztúri típusú feltáráshoz hasonlóvá egészült ki. E dacittufa, mint e részben legkeletibb előfordulás érdemel figyelmet s petrografiai adatait *Szádeczky Gyula dr.* vizsgálatai alapján a következőkben közölhetem.

„Finom, fehér, könnyű csillámló szálakat is tartalmazó szövedék. Mikroszkoppal egész 150 μ . hosszú ágas, víztiszta repedezett üvegszál töredékeket és felfújt horzsaköves részeket látunk apró üvegszemek halmazában. Kuszált helyzetben kevés sárgás, zöldes-barna üveg is akad közöttük, de sokkal több a hasonló színű elchloritosodott, agyagos zárványdelessites, biotit foszlányokkal. Apró ásványi töredékek igen kis mennyiségben, egyenetlenül elhintve fordulnak elő benne. Ezek többnyire az alaphegységéből származó zúzott kvaremorzsák, némelykor átkristályosodott agyagos kerettel, ritkábban muszkovit rost és elchloritosodott biotit szalag, egy 150 μ .-nyi kaolin rost morzsa, továbbá kevés nagyon ferdén sötétedő földpáttüket is tartalmazó bázisos eruptivum (diabaz

vagy porfirít) alapanyag-töredéke. Augit, zöld amfibol, zirkon töredék, szénfoszlány is akad benne. Általános vonása, hogy minden ásványa nagy mértékben össze van zuzva. Tehát finom üvegtufa ez, *amelyik agyag és alaphegység morzsákat is tartalmaz kis mennyiségben.* (1927. I. 13. levélbeli közlés!)

Az udvarhelykörnyéki iszapforrások geológiai viszonyainak vizsgálatából kitűnik tehát, hogy mindazok a feltételek, melyek egy gázterület produktivására vallanak, azok az erdélyi medence e keleti szélén is jellemzően megtalálhatók, amit a bemért tektonikai adatok is megerősítenek!

Nyikómentén Kobátdemeterfalva-Cobatești.

Az egész vidéken híre van *Deák Domokos* istállójának, amely alól főként a tavaszi hónapokban rengeteg sok iszap szokott kifolyni. Néha oly nagy az iszap feltolulása, hogy a padozat deszkái közt felemelkedve az állatoknak a bent tartózkodását is valósággal lehetetlenné teszi. Úgy próbáltak védekezni, hogy a padozat alá mély gödröt ástak s az abban összegyűlő iszapot naponként kimerítik, ami bizony 3—4 nagy csebernyi mennyiséget jelent. Valószínűen azzal a szádékkal építették volt az istálló-csúrt az iszapforrás fölé, hogy a különben az udvarban alkalmatlan helyet eltakarják és hogy a szűk beltelket ily módon jobban kihasználhassák. Akkor bizonyára nem számoltak azzal, hogy a bő iszapfolyás ilyen állandó kellemetlenséget rejtjen magában. Az orvoslást sok mindenféleképpen megpróbálták. Még valami jó tanácsadó szavára higanyt is töltöttek belé azzal a naiv hittel, hogy az majd visszanyomja, eldugja a folyást!!

A csűr mögött az udvarban az iszapnak egy másik kifakadása is található, melyet tüskés ágakkal barikádoztak el. Ez, amint mondják, régen egy 4. magas dombot halmozott volt fel, de az udvar rendezése alkalmával lehordották, azonban ezzel azt érték el, hogy a már beszáradt forrást újból megnyitották s mint egy új kelés állandóan önti ki magából az iszapot. E két iszapos hely irányában a szomszédos nyugati telken is van az istálló mellett egy harmadik forrás. E területrész hidrosztatikai viszonyaira igen jellemző, hogy amíg a szomszédtelken az útfelé eső oldalon egy 10 m. mély kút van, addig a *Deák Domokos* udvarán az alsó iszapforrástól 10 m. távolságban ásott kútnak a víze rendes forrás alakjában egész a föld színéig emelkedik!

Innen délre és keletre kint a mezőn a Fehérnyikó árterületén egész csomó iszapforrás van.

Gálfyné kaszálóján egy 2 m. átm. lapos kúp

A Nyikó balpartján *István Mózes* kaszálóján 3 m. átm.

Kovács Miklós kaszálóján 4 m. átm. és 1 m. magas domb teljesen begyepesedve.

Deák Miklós kaszálóján közvetlen a hegy alatt egy feltűnően nagy különálló 4—5 m. magas és 20 m. átm. domb vonja magára a figyelmünket, amelyből több irányban folyik le a víz és a teteje nádassal van fedve.

A falutól idáig kb. É-D. irányban húzódó sorral párhuzamosan az iszapfolyásos helyeknek egy másik vonulata is található, amelyen az országút felé visszafelé menve a következő források fordulnak elő:

Az *unitárius egyház* telkén egy most szünetelő begyepesedett s apró fűzfabokrokkal fedett dombocska található. Ugyanezen a telken közvetlen a Nyikó partján ismét van két kisebb dombocska egymás mellett.

Pap Pálné kaszálóján a Nyikó jobb partján most is állandóan szivárgó két alacsony dombocska működik.

Tovább északra a malomárok jobb partján *Kovács Miklós* telkén 2 egymás fölött levő mély feneketlennek gondolt iszapos gödör van (Selymék típus.)

Közvetlen az út mellett *Osváth Sándor* földjén egy 3 m. magas dombot épített fel az állandóan folyó iszapforrás. A tetején kis krátert képező forrás állandóan bugyborékol a feltörő metán gáztól.

Szentmihály-Miháileni.

A község területén és határában 4 helyen van iszapforrás.

Egyik közvetlen az országút mellett, nem messze a szeszgyártól, a *Pap Zsigmond* kaszálóján van. A 10 m. atm. lapos domb részben begyepesedve most is állandóan szivárog, hiába igyekeztek árokkal levezetni a vizét.

A faluhoz közeledve déli irányban *Gyarmathy Dénes* kaszálóján, a Nyikó jobb partján található egy 2 m. atm. mély iszapos selymék.

A község házai közt *Vargha L.* és *Gyarmathy D.* háza előtt a patak szélén van egy iszapforrás, amelyet a gyakori áradások el-eltakarnak, de mindannyiszor újból megjelenik.

Az előbbiekkal képezett É-D. irányban menő vonalba esik a község déli oldalán az u. n. *kántori kaszálón* egy iszapboglya részben begyepesedve s mellette egy pár lépésre egy másik. Mindkettő vesszőkerítéssel van körülkerítve, hogy a sós vízre ide csalt állatok be ne süllyedjenek.

Ezek alatt, közvetlen a Köves-patak szélén, még télen sem befagyó „Selymék” típusú iszapgödör van, mely állandó mély iszapjával közismert a lakosság előtt s használják is háztapasztási célokra!

Rugonfalva-Rugonești.

A falu keleti részén elhúzódnak erdőben említenek egy mély Selymék típusú iszapforrást.

Az összes Nyikó-menti iszapos helyek mind a pontusi agyagos márgákon lépnek ki a felszínre.

Nagy-Homoródszentmárton-Mártinus.

A község nyugati részét a sótömzsnek a kilépése jellemzi. A sósforrások s a jellemző sósvegetáció már messziről jelzik a terület jellegét. Mindenütt a régi sóbányászat nyomai látszanak. Nem régen a sósfürdő-építése közben összetört kőkorszakbeli balták is kerültek a fel-

színre. A falun keresztül menő Nagy-Homoród patak a híd közelében állandóan bugyborékol a metán gáztól. Kelet felé eltávolodva a községtől, a malom mellett a sós rétegcsoportot fedő szarmata konglomerátok bujnak ki a temető közelében, de az ezekre telepedő andezittufa és aglomerátum hatalmas vastagságban már egész a völgy fenekéig leér. Ennek a legalsó szintjén alig 5 m. magasan a szarmata konglomerát fölött van egy 3 h. irányban 5° alatt dülő 1 m. vastag finoman iszapolt andezittufa réteg, mely bőven tartalmaz szenesedett növényi maradványokat. *Szádeczky Gyula dr.* petrográfiai vizsgálatai szerint e tufában az agyagossá mállott részek uralkodnak. Van benne 12 μ -nyi hosszú biotit lemezke is augittal.

Az alatta levő aglomerátum kötő anyagát képező andezittufa már épebb alkotórészeket tartalmaz. Jellegetes bázikus andezittufa ez, főleg üveges alapanyag tartja össze a különféle pyroxeneket s a többféle amfibol zárványt, s a labradorit-bytownit földpátát és a különféle pyroxen andezit morzsákat, glaukonitot. (1927. XII. 14.)

Ezekkel az adatokkal jellemzett domb alatt a *Bögözi*-féle réten található egy egész csoportja az iszapforrásoknak, melyeknek legnagyobbikát a nép „Feneketlen tó“-nak nevezi. A lapos, higanfolyó iszapot kiadó források egy Ny.-K. irányban húzódó vonal mentén fekszenek. Ezek:

Egy 2. m. átm. alig 3 dm. magasra kiemelkedő locsos dombocska. Egy 3 m., átm., hasonló az előbbihez. Egy 5 m. átm. és egy 7 m. átm. E két utóbbit, mivel leggazdagabbak voltak vízben, kiásták és átalakították kenderáztató tóvá, melynek környéke mintegy 20 m. átmérőjű területen állandóan süppedékes mocsarat képez. Egy 10 m. átm. állandóan folyó lapos dombot képez.

Homoródszentpál-Sánpaul.

A községtől É-Ny-ra a Várca-patakban, nem messze a községtől, a balparton egy elgyepesedett iszapos domb található, jellemző sósflórával. A lapos és állandóan szivárgó dombocska átm. 2 m.

Kis-Homoródmente. Homoródkarácsonyfalvi-Crăciunel Dungó fürdő.

Az irodalomban először *Orbán Balázs* említi (Székelyföld I. 186.) „a Rika közé benyomuló völgyecske ingoványai közt a gyeptözegből kibugyogó fekete színezetű (?) gyógyforrást, mely az esős időt megzavarodásával jelöli s így a lakósságnak időjelzőül szolgál.“

Jó hosszú idő telt el, míg az *Erdély* c. turista lap (1913. 112) „*Új fürdő a Homoródmentén*“ c. cikkében mint feltűnő adatot közli, hogy a Dungó hegy lábánál fakadó gázos melegvíz (?) 2 m. magasra lövel fel.

Csodálatos, hogy ennyi feltűnő adat dacára sem jutott semmi figyelem az erdélyi földgázkutatók során e terület alaposabb megismerésére.

Végre 1921-ben *Vass Albert* oklándi gyógyszerész küld be vizet *dr. Ruzitska Béla* egyet. tanárnak, akinek az elemzési adatai szerint a víz összetétele a következő:

Egy liter vízben szilárd alkotórész 4.8444 g., amelyből
 Cl 2.4566 g. Ca O 0.1500 g. Mg O 0.1599 g. SO₃ 0.0982 g.
 A vízben van még sok Na, kevés K, HCO₃, Vas nyomokban, szabad CO₂.

A víz tiszta, szintelen, átlátszó, az üveg fenekén csak kevés a homokos üledék. Kissé sós és gyengén lúgos ízű. Lakmusz papírt gyengén megkékíti. Főzéskor kissé megzavarosodik. A kapott alkotó részek kb. a következő sókká csoportosíthatók:

Mg SO ₄	— — — — —	0.1477 g.
Mg CO ₃	— — — — —	0.2307 „
Ca CO ₃	— — — — —	0.2678 „
Na Cl	— — — — —	4.0482 „
Na ₂ CO ₃	— — — — —	0.1500 „
Összesen	— —	4.8444 g.

Altalános jellege gyengén sós, lúgos ízű, szénsavtól gyengén savanykás víz.

A forrás a többi erdélyi primitív fürdőköz hasonlóan deszkamedencébe foglalva egy pár vetkező kabinnal van befoglalva s a környékbelieknek kedvenc kiránduló helye lett.

A fürdő különben a patak balpartján egy teljesen mocsaras környezetben fekszik. A medence sós vize az állandó metángázak ömlésétől szinte föni látszik. Közben-közben nagyobb bugyborékokat is vet fel s a fenekét borító iszapban 30—40 cm. átmérőjű tölcseréket fúj ki. Az iszapot most is állandóan felszínre hozó forrás a Dungó-hegy tetejéhez van közel s déli irányban a patak felé lefolyva a náddal fedett mocsarat táplálja. A mai viszonyok szemléséből szinte megkonstruálhatjuk a domb keletkezésének az egész menetét, hisz a már diluviumban megkezdődött kiömlés lassanként szinte észrevétlenül a maiakhoz hasonló körülmények között rakhatta le a 100 m. hosszú, 50 m. széles és 20. magas dombocskát.

Egy hatalmas iszapvulkán évezredes működésének az eredménye tehát a domb, mely érdekesen a mésztufa és a szürke hamuszerű iszap váltakozó lerakódásából van felépítve. A szerkezet rétegzettsége, mint egy érdekes grafikon hűen regisztrálja a lerakódások periódikus változását. A nedvesebb időszakokban ugyanis az elázott márgarétegek iszapját hozta felszínre a gázaktól és a hidrosztatikai nyomástól felhajtott forrás. Míg a szárazabb időkben a lassan kiszivárgó tiszta víz csak az oldva felhozott meszet rakta le. Ezért a domb egyrésze porlós, hamuszerű iszaptól, másrészt meg kemény mésztufából, rétegesen áll. A kettő közt, mint átmeneti réteg az iszaptól porlóssá tett mésztufa szerepel.

A lerakódásokban, mint szerves maradványok, még a legmélyebb rétegekben is a mai életviszonyoknak megfelelő állatok és növények vannak képviselve. A mésztufában gyakoriak a mai mocsári növények, főként a nádnak a bekéregzett darabjai, viszont az iszapos, porlós rétegekből a maival megegyező mocsári csigák moshatók ki, mint pl.

Helicogena lutescens Ziegl.
Fruticola fruticum Müll.
Fruticola hispida Müll.
Clausilia (Pirostoma) ventricosa Drap.
Helix (Valonia) pulchella Müll.
Planorbis (Gyrorbis) spirorbis L.
Succinia Pfeiferi Rosm.
Succinia Pfeiferi Rosm, iuv. exp.

A porló mésztufától már messziről fehérlő domb ezidőszerint nemcsak a leghatalmasabb lerakódása az erdélyi sósónát jellemző iszapvulkánoknak, hanem mésztufával váltakozó rétegezetségével s szerves maradványaival is egyedül álló.

(Téglás G. a Földt. Közl. 1915. 256. említ egy Homoródkarácsonyfalváról származó *Cervus elaphus* koponyát agancspárral, melyet a sepsiszentgyörgyi múzeumban őriznek, amely csak e dombból kerülhetett ki, midőn régen a felülről jövő Nyir patak elvágta a domb egy-részét!!)

Amilyen érdekesek a források és a lerakódásoknak az adatai, ép oly figyelemreméltók a közvetlen környék geológiai viszonyai is.

A forrás az itt átvonuló legszélső földgázás antiklinális egyik dóm-szerű kipuposodásában fekszik s innen is van a víznek a sótartalma és hatalmas metángáz felbugyborékolása. De egyben beleesik a hargitai erupciós zóna legkülső övébe, ahol még a posztvulkánikus hatásokra széndioxid áramlik fel a föld belsejéből. Innen van a víznek szénsav és kalciumkarbonát tartalma!!

A forrás környéke a mediterrán sósónát képviseli, melynek kövületes feltárását a Csüszbükk tető déli árok fejében találjuk, ahol az *Ostreákat* és *Modiolákat* (?) bőven tartalmazó réteg a 4. m. vastag dacitufával képviseli a mediterránt, míg a ráarakódó s Oklánd felé eső konglomerátok s a Nyitra patak szürke agyagos márgái már a szarmatát reprezentáló kövületeket tartalmazzák.

Potamides mitralis Eichw.
Hydrobia Frauenfeldi M. Hoern.
Tornatina mammilata Phill.
Tapes gregaria Partsch.
Mactra fragilis Lask.
Cardium obs. var. vindobonensis Partsch
Cardium irregulare Eichw.
Ervilia podolica Eichw.
Ervilia pusilla Phill.

A mediterrán dóm magnak a keleti szélén közel már a szarmata területhez található Karácsonyfalva sóskútja a szokásos védőházikóban bezárva, ahonnan a lakosság a hét meghatározott napjain háziszükségletre vihet magának sósvizet. Ennek a vize Fischer J. vizsgálatai szeriut (Földt. Közl. 1887. 437) 4.26% szilárd alkotórészt tartalmaz. Chlortartalom 2.23%. Sűrűsége 1.0307. Lugossági foka 32.9.

Székelyzsombor-Jimbor.

A községtől északra a Kenderes p. torkában már régóta ismeretes egy mély sósvízű iszapos gödör, amelyet a lakosság hüléses bántalmak ellen gyógyítási célokra is felhasznált. Az irodalomban aránylag régóta szerepel. Legelőször Gressing említi egy pár iszapvulkán leírása között (Mineralquellen Zaizon, etc. Wien. 1855. 96. l.)

A Kenderes p. mindkét oldalán a 8 h. irányban 65° alatt dülő szarmata rétegek, agyag-márgás, homokos és konglomerátos rétegei vannak feltárva s a szénkutatásokkal gazdag jellemző faunát találtak.

Székelykeresztur-Cristur.

A község házai közt *dr. Gyárfás Pál* telkén az u. n. „*Katus tavi*“ részen, már a szájhagyományok szerint is egy elsüllyedt tó fenék volt, amelynek a története közel hasonló a székelyudvarhelyi „Szapulj Kati“ históriájához. 1900-ban, amikor a hátsó gazdasági udvar szükségletére ezen a sáros iszaptól fortyogó helyen egy sós vizet adó kútát csináltak, azt az érdekes tüneményt figyelték meg, hogy addig, amíg a többi szomszédos kútak vize 6—10 m. mélyen van a kútban, addig itt a földgáztól állandóan bugyborékolatott víz egész a földszínéig emelkedik fel.

Később 1926-ban a jó bővízű sós kút kihasználására a tulajdonos egy egyszerű melegfürdőt építtetett s akkor egy nagyobb víztartó ásása alkalmával egy hatalmas iszaptölesér anyagát kellett onnan kitararítani. Munka közben az iszaptól 22 db. római rézpénz került ki, ami azt látszik mutatni, hogy e feltűnő terület már akkoriban gyógyfürdőnek volt felhasználva. (A tulajdonos birtokában levő pénzek a következő császárok képeit tartalmazzák: Traján 1, Hadrian 2, Marcus Aurelius 1, Marcus Aurelius felesége Flavia 2, Antonius Pius 1. A többiek teljesen simára vannak lekopva.)

A község határában fekvő másik selymékszerű sós iszapos gödör a fiátfalvi sósfürdő háta mögött, attól délre mintegy 200 m.-re a Sós p. árkában van s a legelésző állatok távoltartására tüskés ágakkal van beborítva. E víznek az összetétele megegyezni látszik a közeli sósfürdő vizével s ezért közlöm annak az analizisét Pamfil Gy. 1926. IV. 22-én készült szakvéleménye után. 1 liter vízben van:

H C O ₃	— — — —	0.17501 g.	N H ₄	— — — —	0.07820 g.
Si O ₃	— — — —	0.15046 „	Fe	— — — —	0.19052 „
S O ₄	— — — —	0.06502 „	Al	— — — —	0.00719 „
Cl	— — — —	77.51556 „	Ca	— — — —	2.49683 „
Br	— — — —	0.11930 „	Mg	— — — —	0.64113 „
J	— — — —	0.00609 „	Na	— — — —	45.20818 „
Bor	— — — —	nyomokban	K	— — — —	1.57383 „
			Li	— — — —	0.00543 „
			Szerves anyagok	—	0.61075 „

Amíg a *Gyárfás*-telken most már fürdővel átalakított iszapforrás a Nagyküküllő széles első terasszán fekszik szinte az itt átmenő anti-

klinális búb közepében, addig a sósfürdő melletti a szarmata sós, agyagos márgán lép ki a felszínre. Ezek a rétegek a szomszédos Meleg völgyben apró faunát tartalmaznak. (*Ervilia podolica*, *Hydrobia Partschii*, *Rissoa inflata* és *striata*.) Ezek mellett több egész vékony andezittufa réteg is van, míg fölöttük az 1 m. vastag dacittufa réteg következik.

Fiatfalva-Filiasz.

A faluból Szederjes felé vezető megyei úttól délre a Cserehát dülőben a már *Orbán Balázstól* is leírt Sukoró völgyben az ú. n. „Fehérszék“ nevű helyen két csoportban találunk kirobbant kráter típusú iszapforrásokat. Egy különálló s mélyebben fekvő régen megszűnt forrást a rajta átszaladó patak tárt fel újra.

Az itt felvezető dülő úttól jobbra és balra a *Lőrinczy Mihály* és *Tánczos János* kaszálóin vannak ezek az érdekes típusú ekcémászerű foltok, melyek a jelenkori alakjukat tulajdonképp az 1913 év őszén, a hosszas nyári esőzés után vették fel, amikor a kukoricát szedő emberek bámultára és ijedtségére, az úgy látszik addig eliszapolt földgáz egy hatalmas robbanás kíséretében csinált magának szabad utat. A szétdobált pontusi agyagos márga rögök után egy hatalmas, 4 m. széles, 30 cm. vastag és kb. 800 m. hosszú iszapfolyam csurgott le a domboldalon. A robbanással az egyik helyen egy 10 m. átmérőjű, iszappal telt gödör keletkezett, amelynek a mintegy 1 m. magasan feltüremelő széle védősáncot képezett. Az alakja teljesen a Rajna vidékéről ismert „Maar“ típust mutatja, természetesen miniatűr kiadásban. A folyékony iszap idővel annyira megkeményedett a felszínén, hogy az emberi test súlyát is megbírja. A középén a kifolyó iszapos lé egész kis kúpot rakott le, melynek a tetejét a kiáramló metángáztól fújó kráter koronázza be.

Egy másik az előbbtől keletre 20 m.-re fekszik, de már kisebb, csak 5 m. átmérőjű.

Az út baloldalán felfelé menve található a harmadik 9 m. átmérőjű, amelytől keletre már egy 4 m. átmérőjű, selymék típusú, iszapos gödör fekszik.

E négyes csoporttól ÉK-re közel a szederjesi megyei úthoz a Füzes patak jobb partján 3 törpe iszaphoglya van félig begyepesedve.

E terület pontusi agyagos-márga, rétegei már közel vannak a falunál már kezdődő szarmata rétegekhez, amelyeket a sósvizek jellemeznek itt is.

A „Fehérszék“ iszapforrásain kiömlő gyengén sósvíz, már kevés konyhasót, inkább szulfátokat tartalmaz.

Kissolyos-Soimosul-Mic.

A falu keleti szélén szintén a pontusi agyagos márgás területen van a „Selymék“-nek nevezett iszapos gödör, mely tele van dobálva ágakkal a legelésző állatok távoltartására.

Gagy-Goagiu.

A falu nyugati határában a Zongota patak balpartján közel az országúthoz a volt *Pálffy*-féle, most *kántori telken* már régóta ismeretesek a földgázömlések, melyeket a kíváncsiak addig gyűjtögettek, míg a környezete téglavörösré sült. Az iszapturásoknak most csak a nyomai vannak meg a terület állandó piszkálása miatt. A környék a pontusi agyagos márgák szintjébe tartozik, amelyből a körispataki részen egy 8 mm. vastag andezittufa és jellemző fauna is került ki. (*Planorbis aplanatus?*)

Erdőszentgyörgy-Sângeorgiu de Pădure.

A vasuti állomástól délre 1 km.-re a mocsaras réten 3 alacsony iszapturásos domb van, melyeket a lakosok már régóta ismernek s mindenféle csodás tulajdonságot mesélnek a keletkezésükről. A terület a szomszédban átmenő két antiklinális közt, tehát a szinklinálisban fekszik.

Korond-Corund.

A Korondfürdőtől K-re fekvő sós vizű terület legnagyobb érdekességét az itt lerakódó szép csíkos aragonitok képezik. Az aragonitot lerakó források több ponton lépnek ki a felszínre. Az iszapforrások szempontjából legnevezetesebb a legfelső délkeleti sarokban a *Benczel Ignác* telkén található tó, amely erős petroleumos szagával már messziről felhívja a figyelmünket. A többi aragonitot lerakó forrással szemben ez átliszapolt pontusi agyagos márgát is hoz magával úgy, hogy a lerakódásai nemesak az aragonitot, hanem a szennyező szürkés iszapot is tartalmazzák. Itt tehát a kiömlő iszap a felszínen lecsurogva, az aragonit anyagával megkövesítve vékony kérgeket képez. Külső alakja után a „Dungó fürdő” bogárhátas tipuhoz sorolhatjuk.

Derzs-Darjii.

A pontusi agyag-márgás környezetben lép ki a felszínre a „Selymék” típusú iszapos gödör a Muzsna község felé vivő út közelében. A csodálatosnak látszó folyós iszapnak a nép gyógyhatást tulajdonít.

Kisgalambfalva-Porumbeni Mici.

A Körtvélyesi patak elágazásánál a Sós patak felé az erdő szélén két „Selymék” típusú iszapos gödör van, gyenge metángáz bugyborékolással. E patak felső részében talált *Erviliák* szerint a szarmata rétegesoport lép itt ki a felszínre. A Nagyküküllő gátja mellől említ *Vitális I.* iszapot fújó lyukakat, de azok eltűntek onnan azóta. (Gázkutatók 1913.)

Erked-Archita.

A falu mellett talált gazdag kövület lelőhelyek adatai alapján a szarmata rétegek lépnek itt ki nagy területen a takró pontusi rétegek alól.

Az iszapforrások egy kis csoportja a vasuti állomás alatti réten, a malom mellett található, amely teljesen elrejtve a dús nád és sás-takaró közt alig észrevehető. A lakosság messzire elkerüli ezeket a feneketlenek hitt mély iszapforrásokat.

*

Már egy megyének az adatai is, amint látjuk, sok érdekességet rejtetnek a tudományos kutatások számára. Azt hisszük, hogy az egész erdélyi medence e szempontból való tanulmányozása nagyobb összehasonlító adatok birtokában, jelentősen hozzájárulna nemcsak az iszapforráskérdés teljes tisztázásához, hanem a mi helyi problémáink is más megvilágítást kapnának.

Nem lehet tudni, hogy a részletes tanulmányozásuk nem adna-e alkalmat azok gyakorlati kihasználásra, mert az eddigiek szerint a lakoságnak csak a kárára vannak az ilyen, számukra kétes értékű hirességek. Vajjon nem kerülhetne-e sor a kihasználásukra a most mindinkább terjedő gyógyiszap alkalmazás révén, amelynek kezdetleges próbálgatózásait maga a nép már több helyen meg is kezdette!

Székelykeresztur.

Printed in Canada

The following information is for your information only. It is not intended to be used as a substitute for professional advice. The information is provided for your information only and is not intended to be used as a substitute for professional advice.

Man and woman are equal in rights and responsibilities. The man and woman are equal in rights and responsibilities. The man and woman are equal in rights and responsibilities.

The following information is for your information only. It is not intended to be used as a substitute for professional advice. The information is provided for your information only and is not intended to be used as a substitute for professional advice.

The following information is for your information only. It is not intended to be used as a substitute for professional advice. The information is provided for your information only and is not intended to be used as a substitute for professional advice.

Erdélyi Tudományos Füzetek.

Szerkeszti: Dr. György Lajos.

Az „Erdélyi Múzeum-Egyesület” kiadása

1. <i>Rass Károly</i> : Reményik Sándor — — — — —	40.—
2. <i>Párvan Bazil</i> : A dákok Trójában — — — — —	30.—
3. <i>Dr. Bilay Árpád</i> : Gyulafehérvár Erdély művelődéstörténetében — — — — —	30.—
4. <i>Dr. Bilay Árpád</i> : A moldvai magyarság — — — — —	40.—
5. <i>Szokolay Béla</i> : A nagybányai művésztelep — — — — —	40.—
6. <i>Dr. Balogh Ernő</i> : Kvarc az Erdélyi Medence felső mediterrán gipszeiben — — — — —	40.—
7. <i>Dr. György Lajos</i> : Az erd. magyar irodalom bibliografiája. 1925. év — — — — —	50.—
8. <i>K. Sebestyén József</i> : A brassai fekete templom Mátyás-kori címei — — — — —	40.—
9. <i>Dr. Karácsonyi János</i> : Új adatok és új szempontok a székelyek régi történetéhez — — — — —	50.—
10. <i>Dr. Gál Kelemen</i> : Brassai küzdelmei a magyartalanságok ellen — — — — —	50.—
11. <i>Dr. Tavaszy Sándor</i> : Erdélyi szellemi életünk két döntő kérdése — — — — —	40.—
12. <i>Dr. György Lajos</i> : Két dialogus régi magyar irodalmunkban — — — — —	60.—
13. <i>K. Sebestyén József</i> : A Beese-Gergely nemzetség, az Apafi és a bethleni gróf Bethlen család címere — — — — —	50.—
14. <i>Dr. Ferenczi Miklós</i> : Az erd. magyar irodalom bibliografiája 1926. év — — — — —	50.—
15. <i>Dr. Gyárfás Elemér</i> : A Supplex Libellus Valachorum — — — — —	50.—
16. <i>Rónay Elemér</i> : Kemény János fejedelem halála és nyugvóhelye — — — — —	50.—
17. <i>Dr. György Lajos</i> : Egy állítólagos Pancsatantra-származék irodalmunkban — — — — —	50.—
18. <i>Dr. Ferenczi Miklós</i> : Az erd. magyar irodalom bibliografiája 1927. év — — — — —	60.—
19. <i>K. Sebestyén József</i> : A középkori nyugati műveltség legkeletibb határai — — — — —	60.—
20. <i>Szabó T. Attila</i> : Az Erdélyi Múzeum-Egyesület XVI—XIX. századi kéziratok énekeskönyvei — — — — —	50.—
21. <i>Dr. Ferenczi Miklós</i> : Az erdélyi magyar irodalom bibliografiája. 1928. év, pótlásokkal az 1919—1928. évekről — — — — —	50.—
22. <i>Dr. György Lajos</i> : A francia hellénizmus hullámai az erdélyi magyar szellemi életben — — — — —	50.—
23. <i>Dr. Kántor Lajos</i> : Az Erdélyi Múzeum-Egyesület problémái — — — — —	50.—
24. <i>Dr. Gál Kelemen</i> : A nemzeti nevelés román fogalmazásban — — — — —	50.—
25. <i>Dr. Tavaszy Sándor</i> : Kierkegaard személyisége és gondolkozása — — — — —	50.—
26. <i>Dr. Papp Ferenc</i> : Gyulai Pál id. Bethlen János gr. körében — — — — —	50.—
27. <i>Dr. Csűrű Bálint</i> : Néprajzi jegyzetek a moldvai magyarokról — — — — —	50.—
28. <i>Dr. Biró Vencel</i> : Püspökjelölés az erdélyi róm. kath. egyházmegyében — — — — —	50.—
29. <i>Dr. Teleki Domokos gróf</i> : A marosvásárhelyi Teleki-könyvtár története — — — — —	50.—
30. <i>Dr. Hofbauer László</i> : A Remény című zsebkönyv története (1839—1841) — — — — —	50.—
31. <i>Dr. Ferenczi Miklós</i> : Az erdélyi magyar irodalom bibliografiája. 1929. év — — — — —	50.—
32. <i>Dr. Gyalui Farkas</i> : A Döbrentei-pályázat és a Bánk bán — — — — —	50.—
33. <i>Dr. Rajka László</i> : Jókai „Törökvilág Magyarországon” c. regénye — — — — —	50.—
34. <i>Dr. Temesváry János</i> : Hét erdélyi püspök végrendelete — — — — —	50.—
35. <i>Dr. Biró Vencel</i> : A kolozsmonostori belső jezsuita rendház és iskola Bethlen és a Rákóczy fejedelmek idejében — — — — —	50.—
36. <i>Szabó T. Attila</i> : Az Erdélyi Múzeum Vadadi Hegedüs-kódexe — — — — —	50.—
37. <i>Dr. Kántor Lajos</i> : Hidvégi gróf Mikó Imre szózata 1856-ban az Erdélyi Múzeum és az Erdélyi Múzeum-Egyesület megalakítása érdekében — — — — —	50.—
38. <i>Dr. Ferenczi Miklós</i> : Az erdélyi magyar irodalom bibliografiája. 1930. év — — — — —	50.—
39. <i>Dr. Balogh Arthur</i> : A székely vallási és iskolai önkormányzat — — — — —	50.—
40. <i>Dr. György Lajos</i> : Eulenspiegel magyar nyomai — — — — —	80.—
41. <i>Dr. Dömötör Sándor</i> : A cigányok temploma — — — — —	50.—
42. <i>Dr. Kristóf György</i> : Báró Fötvös József utazásai Erdélyben — — — — —	80.—
43. <i>Dr. Hofbauer László</i> : Az Erdélyi Híradó története — — — — —	50.—

Megrendelhetők az Erdélyi Múzeum kiadóhivatalában, Cluj-Kolozsvár, Str. Baron L. Pop (volt Brassai-u.) 5.

„ERDÉLYI MÚZEUM“

(MUSÉE DE TRANSYLVANIE)

Tome XXXVII.

1932.

Nouvelle série III. n. 1—3.

Rédacteur: LOUIS GYÖRGY. Éditeur: Société du Musée de Transylvanie. Rédaction: Cluj, Str. Universităţii 10. Roumanie.

-
- Georges Kristóf*: Les voyages du baron Joseph Eötvös en Transylvanie.
Béla Varga: La question de l'individualité. Première communication.
Ladislav Hofbauer: L'histoire du journal „Erdélyi Híradó“.
Joseph Horváth: Les Anglais dans les Indes. Première communication.
SOCIÉTÉ DU MUSÉE DE TRANSYLVANIE. *Le comte Béla Wass*: Discours d'ouverture présidentiel de l'assemblée générale de la Société du Musée de Transylvanie tenue le 28 Février 1932. — *Louis György*: Rapport du secrétaire général sur l'année 1931, de la revue „Erdélyi Múzeum“. — *Louis Kántor*: Rapport du comité à l'assemblée générale sur l'activité de la Société du Musée de Transylvanie en 1931.
RECUEIL DE DONNÉES. Les lettres du baron Joseph Eötvös au comte Émeric Mikó et à la rédaction du journal „Székely Néplap“. Publiées par *Georges Kristóf*.
REVUE DES LIVRES ET DES REVUES. — LES COMMUNICATIONS DE LA SECTION DES SCIENCES NATURELLES DE LA SOCIÉTÉ DU MUSÉE DE TRANSYLVANIE. *Jean Bányai*: Les sources de limon dans le comitat Udvarhely.
-

„ERDÉLYI MÚZEUM“

(SIEBENBÜRGISCHES MUSEUM)

XXXVII. Band.

1932.

Neue Folge III. No. 1—3.

Redigiert von LUDWIG GYÖRGY. Herausgegeben vom Siebenbürger Museum-Verein. Redaktion: Cluj, Str. Universităţii 10. Rumänien.

-
- Georg Kristóf*: Die Reisen des Barons Josef Eötvös in Siebenbürgen.
Adalbert Varga: Die Frage der Individualität. Erste Mitteilung.
Ladislav Hofbauer: Die Geschichte der Zeitung „Erdélyi Híradó“.
Josef Horváth: Die Engländer in Indien. Erste Mitteilung.
SIEBENBÜRGER MUSEUM-VEREIN. *Graf Adalbert Wass*: Eröffnungsrede des Präsidenten in der Generalversammlung des Siebenbürger Museum-Vereins am 28. Februar 1932. — *Ludwig György*: Bericht des Obersekretärs über den Jahrgang 1931 des „Erdélyi Múzeum“. — *Ludwig Kántor*: Der Generalversammlung vorgelegter Bericht des Komitees über die Wirksamkeit des Siebenbürger Museum-Vereins im Jahre 1931.
DATENSAMMLUNG. Die Briefe des Barons Josef Eötvös an den Grafen Emerich Mikó und an die Redaktion der Zeitung „Székely Néplap“. Veröffentlicht von *Georg Kristóf*.
BÜCHER- UND ZEITSCHRIFTEN RUNDSCHAU. — MITTEILUNGEN DER NATURWISSENSCHAFTLICHEN ABTEILUNG DES SIEBENBÜRGER MUSEUM-VEREINS. *Johann Bányai*: Die Schlamquellen im Komitat Udvarhely.

